

Политбарометър

ГЕОРГИ КАРАСИМЕОНОВ (РЕД.)

Година 19, брой 2 – април-юни 2019 година

- Европейските избори затвърдиха политическото статукво и показаха, че липсва алтернатива, на която избирателите са склонни да гласуват доверие. Компроматната кампания доведе до отлив на избиратели и потвърди тенденцията за липса на доверие в политически елит и политическите партии като цяло. Скандалите с апартаментите и къщите за гости повдигнаха отново въпроса за корупцията във властта.
- БСП загуби поредните избори, въпреки че имаше пред себе си благоприятна политическа ситуация, породена от скандалите, свързани с ГЕРБ. Вместо да излезе консолидирана на тези избори, БСП затъна в тежки вътрешни борби по подреждане на листата, което очаквано се отрази негативно в хода на кампанията. Партията отиде на изборите разединена и заложи на негативна кампания. Това от една страна отблъсна колебаещите се избиратели, а от друга консолидира ГЕРБ.
- Конфликтите между лидерите в „Обединени патриоти“ и обидите, които си нанесоха по време на кампанията, изгоряха и последните мостове между тях. Въпреки това едва ли може да се стигне до разпад на управляващото мнозинство, защото това, което обединява все още и трите формации е властта и оставането там на всяка цена. Европейските избори промениха разпределението на силите между трите партии. Националистическият вот се консолидира във ВМРО и партията ще има двама евродепутати при самостоятелно явяване на избори, което е безспорен успех за нея.
- „Демократична България“ изпълни програмата минимум да има един евродепутат. Въпреки, че избирателната бариера бе премината заради по-ниската активност и с помощта на гласовете от чужбина, европейските избори отново върнаха на политическата сцена либералната градска десница. Формацията продължава да има силно регионален характер - близо 40% от гласовете бяха получени в София.

Съдържание	1. ПОЛИТИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ	2
	1.1 Вътрешна политика	2
	1.2 Външна и европейска политика	3
	1.3 Бежанска криза	5
	2. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОЛИТИЧЕСКИ ПАРТИИ	6
	2.1 Социалдемократически и други лявоцентристки партии	6
	2.1.1 БСП	6
	2.1.2 Други лявоцентристки партии	8
	2.2 Други дясноцентристки партии	8
	2.2.1 ГЕРБ	8
	2.2.2 Други десноцентристки партии	10
	2.3 Центристски партии	10
	2.3.1 ДПС	10
	2.3.2 „Воля“	11
	2.4 Националистически партии	12
	2.4.1 Обединени патриоти	12
	2.5 Позиции на партиите по външната и европейската политика	13
	3. ОБЩЕСТВЕНО МНЕНИЕ	13
	4. ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	13

1. Политическата ситуация

1.1 Вътрешна политика

Изминалото тримесечие мина под знака на европейските избори. Отношенията между основните партии бяха крайно напрегнати, вследствие скандалите, които разтърсиха управляващите. Това предопредели и характера на кампанията. В нея надделяха темите свързани с вътрешнополитическата ситуация в страната, а европейският дневен ред остана на заден план. Опозицията в лицето на БСП заложи на негативна кампания и превърна изборите за Европейски парламент във вот на доверие към правителството.

Скандалите с апартаментите получени по съмнителен начин от хора във властта и последвалите оставки, включително на министри, силно разклашиха доверието към управляващата партия. През целия месец април ГЕРБ бе в отбранителна позиция, а темата с апартаментите, така нар. апартаментгейт, продължаваше да стои на дневен ред. В средата на април нов скандал разтърси управляващите, когато стана ясно, че служители на Държавен фонд „Земеделие“ са се възползвали от програмата за развитие на селските райони, като близки до тях лица са получили средства за изграждане на къщи за гости, които обаче в последствие се използват за собствени нужди. С такава къща се оказа, че се е сдобил и зам.-министърът на икономиката от ГЕРБ Александър Манолев. Разкритията доведоха до оставката на Манолев, а прокуратурата започна проверка по случая. Уволнена бе и зам.-изпълнителният директор на Държавен фонд „Земеделие“ Иванка Багдатова-Мизова след като нейния телефонен номер бе намерен като оставен за контакт в сайт на къща за гости във велинградското село Юндола. Тези скандали показаха липса на контрол от страна на Държавен фонд „Земеделие“ по начина, по който се разходват средствата по програмата за развитие на селските райони.

Скандалът с къщите за гости още повече постави под натиск управляващите. За да минимизи-

ра щетите за ГЕРБ в хода на предизборната кампания, премиерът Борисов поиска оставката на министъра на земеделието Румен Порожанов. На мястото на Порожанов бе избрана Десислава Танева, която вече заемаше тази длъжност във второто правителство на Борисов.

Последните две седмици от предизборната кампания преминаха с активното участие на премиера Борисов. От БСП подадоха жалба до ЦИК, че Борисов участва в предизборната кампания като използва държавни средства и настояха той да излезе в отпуск. ЦИК не уважи жалбата на социалистите. От своя страна ГЕРБ пък подадоха контра-жалба в ЦИК, за участие на президента Радев в кампанията на страната на БСП. Повод за това бе посещението на Радев в Асеновград, което съвпадна с предизборно мероприятие на БСП, в което взе участие и Корнелия Нинова. И при този случай ЦИК отхвърли жалбата като неоснователна.

Въпреки прогнозите на някои социологически агенции за паритет между двете водещи партии, ГЕРБ спечели изборите със значителна преднина пред БСП. Управляващата партия получи 31,07% от действителните гласове, а БСП – 24,26%. ДПС зае трета позиция с 16,55%. Още две партии ще имат представители в Европейския парламент – ВМРО с 7,36% и Демократична България – 6,06%. Така ГЕРБ ще има 6 евродепутати – Мария Габриел, Андрей Ковачев, Андрей Новаков, Ева Майдел, Асим Адемов и Александър Йорданов от СДС. Мария Габриел заяви, че ще остане еврокомисар. Така нейното място вероятно ще бъде заето от осмия в листата Емил Радев, тъй като Лиляна Павлова, която бе преди него, е номинирана от правителството за зам.-председател на Европейската инвестиционна банка.

БСП ще изпрати в европейския парламент петиима представители - Елена Йончева, Сергей Станишев, Петър Витанов, Цветелина Пенкова и Иво Христов. Президентът на ПЕС Сергей Станишев, който бе пети в листата получи втори по резултат брой предпочитания и така зае второто място.

ДПС ще има трима евродепутати. След като първите двама в листата – председателят на партията Мустафа Карадайъ и олигархът-депутат Делян Пеевски се отказаха за Брюксел ще заминат - Илхан Кючюк, Искра Михайлова и Атидже Алиева.

ВМРО ще има двама представители в Европейския парламент – Ангел Джамбазки и режисьора Андрей Слабаков. Демократична България ще има един евродепутат – бившият лидер на ДСБ Радан Кънев.

Очаквано избирателната активност бе ниска - 32,64%, като този резултат се доближава до предишните европейски избори през 2014, когато бе малко над 35%. Партия „Воля“ на Веселин Марешки остана под избирателната бариера с резултат 3,6%. Интерес предизвика резултатът на двама независими кандидати. Бившата кметица на Младост Десислава Иванчева, която бе осъдена на първа инстанция на 20 години затвор заради поскан подкуп, парадоксално получи 1,55% от действителните гласове. Парадокс, който може да се разглежда като реакция на унижителното отношение към Иванчева при нейния арест и породилите се съмнения за нейната вина и ниското доверие в прокуратурата и правоохранителните органи в страната. Друг независим кандидат Минчо Христов, бивш депутат от „Атака“ и водещ на предаване за задкулиската страна на българската политика в телевизия Евроком получи 1,18% от действителните гласове. Резултатите за Иванчева и Минчо Христов предизвикаха интерес и поради един друг факт – че надхвърлят вота на две от партиите в управляващата коалиция „Обединени патриоти“ – „Атака“ (1,07) и НФСБ (1,15%), които претърпяха срыв на тези избори.

След европейските избори се разгоря дебат за размера на партийна субсидия. Повод за това стана изнесената информация, че вместо по 11 лева на глас, както е по закон, партиите са получавали 13,25 лева. Стана ясно, че тази практика съществува от 15 години, но нито една политическа партия не е реагирала до този момент. Прокуратурата образува про-

верка за извършено престъпление на лица от министерство на финансите, а от БСП поиска оставката на министър Владислав Горанов. От ГЕРБ обвиниха БСП в популизъм, тъй като и те са получавали завишена субсидия, но не са реагирали. Затова премиерът Борисов заяви, че Министерски съвет внася решения за актуализация на бюджета за 2019 г., с което държавната субсидия за партиите ще бъде намалена на 1 лев. От ДПС нарекоха това популизъм, защото по този начин се обричат партиите на фалит. Затова от ДПС отидоха по-далеч, като предложиха пълно премахване на субсидията и промяна в Закона за политическите партии, която премахва тавана за финансиране на партии от физически лица и дава на възможност за финансиране на партиите от фирми и юридически лица при пълна прозрачност и контрол. От БСП реагираха остро на промените като заявиха, че това е атентат срещу демокрацията в страната и е насочена изцяло срещу опозицията с оглед предстоящите местни избори. „Демократична България“ също възрази на предложените промени. От „Обединени патриоти“ изразиха недоволство, че този въпрос не е съгласуван с тях на коалиционен съвет. Лидерът на НФСБ Валери Симеонов нарече предложението удар срещу многопартийната система в страната. Временно ГЕРБ оттегли предложението си в очакване на ново договаряне с коалиционните им партньори. Решението за връщането на разликата между полагаемата и изплатената субсидия след 2016 г. се оценява като тежък удар срещу опозицията и най-вече срещу БСП.

1.2 Външна и европейска политика

В началото на май на посещение в България бе папа Франциск. Това е втората визита на папа в България, след посещението на папа Йоан-Павел Втори през 2002 г. По време на своята визита папата отправи послание за мир, в което взеха участие и представители на други религиозни общности в страната, с изключение на православната църква. Той призова за хуманно отношение към бежанците и нуждаещите се. По думите му България е

страна, която винаги е била мост между Изтока и Запада, където мирно и в хармония съжителстват представители на различни религии и култури. Папата оцени и ролята на България за разпространение на делото на светите Братя Кирил и Методий.

Поради канонични съображения поканата на папата за участие в молитвата за мир, не срещна разбиране от българската православна църква. Папа Франциск се срещна с българския патриарх Неофит в сградата на Светия синод, като и двамата изразиха задоволство от срещата и проведения разговор. Папата отслужи тържествена литургия в София, а в град Раковски, където живее най-голямата католическа общност в България даде първо причастие на стотици деца.

Въпреки усилията на българското правителство за членство на страната в Шенген, на този етап трудно ще се стигне до положително решение. Това пролича от думите на външния министър на Нидерландия Стеф Блок, по време на неговото посещение в София. Той заяви, че все още няма мнозинство в Съвета на ЕС за България, тъй като не само Нидерландия, но и други държави все още са настроени критично относно ситуацията в страната. Блок сподели, че разбира желанието на България и приветства усилията, които полага страната. Същевременно обаче той подчерта, че е необходим силен и безкомпромисен контрол на външните граници. По думите му проблем остава граничният контрол и как правителството се справя с корупцията и с трафика на хора. Външният министър на Нидерландия посочи, че е важно реформите да не остават само на хартия, а да се видят резултати от тях. По думите му Нидерландия много внимателно следи докладите на Европейската комисия за напредъка на България в областта на правосъдието и вътрешния ред, а те показват все още наличие на редица дефицити по отношение реформите в съдебната система и борбата с корупцията.

В началото на юни възникна напрежение между София и Скопие по повод работата на българо-македонската смесена комисия, която

прави преглед на събития и личности от общата им история. Повод за напрежението стана предложението от страна на македонските историци за общи чествания на българския революционер Гоце Делчев не на неговата рождена дата или гибел, а на 7 октомври. Това е датата, на която комунистическата власт в България предава костите на Гоце Делчев на Скопие по разпореждане на Коминтерна. Най-остро реагира вицепремиерът и лидер на ВМРО Красимир Каракачанов, който обяви това предложение като провокация и „откровена подигравка“. Каракачанов заяви, че от приемането на историческите факти и истина такава каквато е ще зависи подкрепата на България за членството на Северна Македония в ЕС. По време на срещата си с македонския външен министър Никола Димитров, българският външен министър Екатерина Захариева заяви, че България никога не би приела тази дата. Захариева уточни, че историческата истина много ясно сочи какъв е бил Гоце Делчев – той сам се е наричал българин. Захариева сподели, че България няма да отстъпи за историята си преди 1944 г. Дотогава в тези земи са живели българи и това е позицията, която защитават историците в смесената комисия. След тази година България няма претенции, защото оттогава започва изграждането на македонската нация и идентичност с дейното участие на Белград, което води до промяна на историческата истина. Захариева напомни, че България първа е признала Македония за независима държава след разпадането на Югославия. По думите ѝ е много важно двете страни да живеят в разбирателство и диалог, но това може да стане само като се приеме историята такава каквато е.

От своя страна Никола Димитров заяви, че Гоце Делчев е голяма историческа фигура, която трябва да бъде мост между България и Македония, да обединява двете страни, а не да ги разделя. Той обаче посочи, че приятелство не се гради с ултиматуми и заплахи. Димитров каза, че процесът за изграждане на разбирателство и приятелство между България и Македония ще бъде завършен, като бъдат затворени всички спорни теми.

В началото на юни президентът Румен Радев взе участие в Международния икономически форум в Санкт Петербург. Преди форума той се срещна с президента на Руската федерация Владимир Путин като двамата обсъдиха общите икономически проекти между България и Русия. Радев подчерта значението на „Турски поток“ да премине през България, като част от енергийната свързаност на Централна и Югоизточна Европа. Радев заяви, че българската правителство трябва да бъде по-активно в постигане на по-ниска цена на руския газ за България. Той сподели със своя руски колега, че България съвсем скоро ще получи първата доставка на американски втечен газ, който е на по-ниска цена от руския. Президентът Путин от своя страна заяви, че цената на руския газ за България е справедлива и че това е реалната пазарна цена. Фактите обаче показват друго – години наред цената на руския газ за България е по-висока отколкото тази за Германия или страните от Централна Европа. По време на срещата си с Путин Румен Радев заяви, че Русия има място в реализирането на проекта АЕЦ „Белене“ независимо от това кой ще бъде основният инвеститор в него.

На форума в Санкт Петербург взеха участие президентите на Русия и Китай и генералния секретар на ООН Антониу Гутереш. Румен Радев заедно с премиера на Словакия Петер Пелегрини бяха единствените високопоставени представители на държавно ниво от страни членки на ЕС. В своето изказване на форума българският президент постави акцент върху преодоляване на предизвикателствата пред устойчивото развитие в световен план, което по думите му изисква всеобхватен подход, обединяващ широк спектър от инструменти – от политически до културни. Според Радев трябва да бъде използван потенциала на ООН, като се укрепят инструментите и механизмите, чрез които организацията ще може да участва по-ефективно в този процес. В своето изказване Радев откри като основно предизвикателство корупцията, която е придобила трансграничен обхват. Той подчерта необходимостта от глобален консенсус в борбата с корупцията, прането на пари и укриването на

доходи и данъци, както и ограничаване на офшорните зони.

По време на президентския панел на форума Владимир Путин заяви, че България не е действала суверенно при отказа от изграждането на Южен поток, на което българският президент възрази. Радев заяви, че не може да се съгласи с подобна теза, защото Южен поток е бил европейски проект и решението за него е било общо на ЕС. На въпрос за санкциите към Русия, зададен на българския президент от модератора на форума, Радев посочи, че санкциите имат две страни – от една страна те са насочени към деескалация на напрежението, но от друга – те не са справедливи за бизнеса. Според Радев санкциите могат да продължат, но от българският опит по време на ембаргото към бивша Югославия се е видяло, че те водят след себе си до черен пазар, организирана престъпност и други негативни последици.

В края на юни сделката по закупуване на осем американски изстребители F-16 Block 70 е пред финализиране. След няколко месечни преговори между българското правителство и американската страна, САЩ изпратиха официалната оферта. Преди това Конгресът на САЩ одобри финансовата рамка на сделката, която не трябва да надхвърля сумата от 1,6 млрд. долара. Пакетът включва стойността на осемте самолета с пълен комплект въоръжение „въздух-въздух“ и „въздух-земя“, свързаните с него системи за дългосрочна експлоатация и поддръжка, както и цялостна подготовка на пилоти и помощен персонал. Стойността на офертата още не е обявена публично, но премиерът Борисов спомена, че вероятно ще бъде около 2,2 млрд. лв. За да плати самолетите България ще вземе пари от резерва и ще пусне на пазара емисия облигации. Предстои решение на Министерски съвет и внасяне на договора за ратификация в Народното събрание.

1.3 Бежанска криза

В началото на април бежанският натиск на границата между България и Гърция се за-

сили. Хиляди мигранти направиха лагер край Солун в подготовка за преминаване на север в посока България или Македония. Това доведе до предприемане на превантивни действия от страна на българските власти. На границата бяха изпратени допълнителни патрули с термокамери и оборудване като бе изразена готовност да се включи и армията при по-голяма бежанска вълна. Вътрешният министър Младен Маринов заяви, че има много задържани мигранти не само на българо-гръцката, но и на българо-сръбската граница. Обикновено през летните месеци миграционния натиск се засилва и това лято няма да бъде изключение. Премиерът Борисов заяви, че споразумението с Турция работи и оттам не се очакват проблеми. Докато границата с Гърция остава проблемна. На този етап кризата в Гърция изглежда овладяна и натискът към българската граница остава на обичайните нива за този период от годината.

2. Състояние и развитие на основните политически партии

2.1 Социалдемократически и други лявоцентристки партии

2.1.1 БСП

БСП се яви на изборите под формата на коалиция „БСП за България“ заедно с няколко по-малки партии. Като цяло БСП заложи на негативна кампания, изцяло насочена към вътрешнополитическата проблематика, а темите от европейския дневен ред на практика отсъстваха. Стратегията на партията бе да превърнат изборите за Европейски парламент във вот на доверие към правителството. Неколкократно бе заявявано, че победа на БСП на изборите дори и с един глас, ще означава, че гражданите са свалили своето доверие от ГЕРБ. А това според социалистите ще отвори вратата за предизвикване на предсрочни парламентарни избори.

БСП превърна темата за корупцията във водеща. Основен говорител в кампанията бе вода-

чът на листата Елена Йончева, която не спираше с нападките към управляващите, главно заради скандалите със закупените апартаменти на ниски цени. В последната седмица на кампанията Йончева атакува премиера Борисов, като отново постави на фокус, старата тема с къщата в Барселона, за която се твърди в журналистически публикации, че е купена от близки до Борисов лица. Освен това Йончева нападна Борисов за извършени заменки на терени от негов братовчед в столицата, по времето, когато той е бил кмет на София. Това създаде впечатление за компроматна кампания. Тя доведе до мобилизация на електората на ГЕРБ и до отлив на избиратели, които се колебаят за кого да гласуват.

Елена Йончева участва в един телевизионен дебат с водача на листата на ГЕРБ Мария Габриел, като на него пролича нейното непознаване на европейския дневен ред и функционирането на европейските институции. Сергей Станишев участва в единствения, посветен на Европа дебат, заедно с евродепутата от ГЕРБ Андрей Ковачев, където наистина се говори изцяло за предизвикателствата пред ЕС и решенията, за тяхното преодоляване. Потенциалът на Станишев така и не бе използван докрай, като почти липсваше медийно отразяване в платените от партията телевизионни репортажи, от неговите участия в обиколките из страната.

БСП се предовери и на социологическите проучвания, които в началото на кампанията даваха изравнени резултати с ГЕРБ и дори лек превес на социалистите. В средата на кампанията обаче тенденцията се преобърна, а БСП така и не успя да намери верния път, за да компенсира своето изоставане. Така социалистите загубиха поредните избори като не успяха да се възползват от трусовете в управляващата партия. Това показва не само сгрешена стратегия, но и системен проблем, който заслужава по-дълбок вътрешен анализ в партията.

Вътрешнопартийната опозиция в БСП атакува Нинова за загубата на изборите и поиска нейната оставка. Реакцията на Нинова не

закъсня като заяви, че подава оставка като председател на Националния съвет на БСП. Тя допълни, че ще се яви на вътрешнопартийни избори, които трябва да определят лидера на партията съгласно промените в устава. Нинова заяви, че този въпрос ще бъде разгледан на заседание на конгреса на партията.

Националният съвет на БСП отказа да приеме доклада за представянето на партията на изборите и на практика бламира партийното ръководство. Първоначално докладът е бил изработен от идейната комисия в партията, но Изпълнителното бюро не го е харесало и го е преработило. Докладът на идейната комисия е бил силно критичен. Поставянето на акцент върху вътрешнополитическа проблематика по време на изборите и загърбване на теми от европейския дневен ред се оценяват като грешка. Освен това преекспонирането на целта - предизвикване на предсрочни парламентарни избори е довело до отблъскване на периферни избиратели. Идейната комисия отхвърля и концепцията на Нинова за „левия консерватизъм“, която не се вписва в програмата на БСП, „Визия за България“ и с европейската платформа „Визия за Европа“. Тази концепция е довела до объркване сред симпатизантите и членовете на партията. Вместо тези оценки обаче Изпълнителното бюро преработва доклада, като поставя акцент върху ниската избирателна активност като причина за неспособността на партията да спечели изборите. Освен това резултатите са оценени по-скоро позитивно, тъй като БСП има петима евродепутати - с един повече от предишните европейски избори. Позитивно е оценено представянето в определени региони на страната.

Националният съвет реши докладът да бъде доработен, като бе отхвърлено предложението Нинова да оглави комисията. Освен това съставът на комисията бе разширен с още трима членове – Велислава Дърева, Антон Кутев и Ана Пиринска. Взето бе решение докладът на конгреса да бъде прочетен не от лидера, а от Валери Жаблянов.

По време на пленума социологът Юрий Асланов е подал оставка като член на Националния предизборен щаб. Асланов е направил остро изказване, като е заявил, че БСП е заложила на негативна кампания, което е отблъснало периферията на партията и едновременно с това е мобилизирано допълнително разколебениите избиратели на ГЕРБ.

Президентът на ПЕС Сергей Станишев отправя остри критики към Корнелия Нинова. Той е на мнение, че причините за загубата на изборите са комплексни - от сбъркан фокус, неточни послания, слаба организация на кампанията, разделението в партията, наложено от Нинова. Според него през последните две години Нинова прави опити да превърне БСП в евроскептична и популистка партия. Това според Станишев е основният въпрос, който трябва да реши партията. По думите му не може да има отстъпление от социалистическата идеология и проевропейския характер на БСП. Станишев заяви, че вътрешният диалог в БСП е силно нарушен. Според него се наблюдава стил на еднолично вземане на решения от партийния лидер, политика на инат и загърбване на колективния характер в работата на партията. Станишев е на мнение, че партийният пленум се използва за подпечатване на предварително взети решения. Като пример за това Станишев даде решението на БСП да напускане Народното събрание, което по думите му е тежка политическа грешка. Станишев посочи, че докато БСП не разреши своите вътрешни проблеми, докато в партията не се възцари политика на чуваемост на различните мнения, няма как гражданите да се доверят на партията.

Румен Овчаров бе сред хората, които застанаха твърдо зад Нинова. Той каза, че оставката ѝ е грешка и не е имало необходимост от такъв акт. Според Овчаров Нинова е успяла да промени партията и да я извади от задушливостта, в която я е вкарал Станишев по време на управлението на Орешарски. Той заяви, че БСП начело с хора като Георги Гергов, Сергей Станишев, Михаил Миков, Димитър Дъбов, Георги Пирински – няма бъдеще.

Преди конгреса редица от местните структури на БСП отправиха призови към Корнелия Нинова да оттегли своята оставка. Представители на Изпълнителното бюро в партията също окачествиха оставката като прибързана, ненужна и призоваха да я оттегли. Противниците на Нинова от своя страна защитаваха позицията, че след като оставката е подадена, тя вече не е лидер на БСП. В действителност според устава на партията при подадена оставка от лидера, тя само се констатира от конгреса, а не се гласува.

Заседанието на 49-ия конгрес на партията започна с призови към Нинова да оттегли своята оставка. Вътрешната опозиция направи опит за вкарване на точка в дневния ред на конгреса за промени в устава, което обаче бе отхвърлено. В своята реч пред конгреса Нинова заяви, че през последната седмица се правят опити от външни за партията хора и структури да я овладеят и да поставят удобно за тях ръководство. Тя посочи, че партията е изправена пред хаос и е заплашено нейното бъдеще. Затова тя заяви, че ще надмогне своето его и няма да подава оставка. Нинова благодари на конгреса и не структурите на партията за подкрепата. В действителност това, което направи впечатление, че огромното мнозинство от делегатите на конгреса подкрепят Нинова.

В доклада за резултатите от изборите, прочетен от Валери Жаблянов, се посочва, че БСП не е успяла да постигне основната си цел – да спечели изборите за ЕП и да предизвика предсрочни парламентарни избори. Отчитат се разноразпорочните послания от различни кандидати на партията, което е довело до объркване у гласоподавателите. Докладът констатира, че БСП е пропуснала възможността да предложи идеите си на българското общество, а е останала при ежедневието за злоупотреби и деформации в държавното управление. Този акцент е довел обаче до консолидация на партийното ядро на ГЕРБ и демотивация за участие в изборите на т.нар. периферен електорат. Според авторите на доклада ключов фактор в кампанията е била „масовата злоупотреба с административен ресурс и бюджетни средства“ в

полза на ГЕРБ. Отчита се, че не са използвани пълноценно възможностите на президента на ПЕС Сергей Станишев. Като позитив е отчетен по-добрият резултат със спечелените пет мандата, в сравнение с изборите през 2014 г., постигнатите първи места в Монтана и Ямбол и на областно ниво в Плевен и Добрич. Според доклада тези резултати показват добър потенциал за успешно представяне на местните избори тази есен.

2.1.2 Други лявоцентристки партии

По-малките леви партии получиха изключително ниски резултати. АБВ се яви на изборите като „Коалиция за България“ – име, под което БСП се явяваше на избори повече от две десетилетия. От БСП видяха в това опит да бъдат „откраднати“ гласове на партията. Затова те подеха активна разяснителна кампания в своите структури, за да не се стигне до объркване сред избирателите. Всъщност тази опасност се оказа надценена и АБВ с „Коалиция за България“ получи 0,86% от действителните гласове или 16 759 гласа. „Движение 21“ на Татяна Дончева получи още по-скромен резултат – 0,21% от действителните гласове или 4 141 гласа. Тези резултати показаха, че двете формации нямат каквато и да е електорална тежест и липсват перспективи за тяхното развитие.

2.2 Други дясноцентристки партии

2.2.1 ГЕРБ

ГЕРБ влезе в предизборната кампания с нахвърнен имидж. Трусовете в партията след скандала с апартаментите доведе до безпрецедентна вълна от оставки. След като Цветан Цветанов подаде оставка като народен представител, неговото място като председател на парламентарната група зае Даниела Дариткова. Тя е шеф на парламентарната комисия по здравеопазване и дългогодишен народен представител. Цветанов обаче остана зам.-председател на партията и председател на предизборния

щаб. Той заяви, че не е извършил нищо нередно и окачестви атаката срещу себе си като част от предизборната кампания.

Цветанов продължи да бъде активен в медиите в навечерието на предизборната кампанията, което обаче носеше по-скоро негативи за ГЕРБ. По данни на социологическата агенция „Алфа рисърч“ всеки втори избирател на ГЕРБ счита, че при казуса с апартаментите става дума за злоупотреба с влияние. Така на старта на предизборната кампания в края на април се стигна до паритет на силите между ГЕРБ и БСП. Както стана дума вече данните на някои социологически агенции дори показваха лека преднина за БСП. Това наложи рязка промяна в тактиката на ГЕРБ. Цветан Цветанов бе „скрит“ от публичното внимание и медиите, а премиерът Борисов се превърна в център на предизборната кампания. Борисов започна обиколки из страната всеки ден, като бе ангажиран в редица събития - откриване на заводи, инспекции на инфраструктурни обекти и магистрали, първа копка на интерконектора с Гърция, съвместно със своя колега Ципрас и др. За пръв път от много години насам Борисов толкова активно се включи в кампанията. А всички негови прояви бяха предавани в репортажи във водещите национални телевизии. Обща е оценката на политическите анализатори, че именно личното участие на Борисов в кампанията доведе до преобръщане на нагласите.

По време на кампанията на няколко пъти Борисов спомена, че бъдещето на Цветан Цветанов ще зависи от резултатите на изборите. Той посочи, че Цветанов е нанесъл сериозна имиджова щета на партията.

След победата на изборите Борисов обяви новината, че Цветан Цветанов се оттегля от всички ръководни длъжности в ГЕРБ и остава само редови член. Борисов заяви, че резултатите са показали, че ролята, която има Цветанов в партията е надценена. Той посочи, че доверието между тях двамата по много теми липсва.

Цветанов не скри своето огорчение. Той сподели, че е предложил два варианта на Борисов –

да остане да работи за партията за местните избори или да напусне всички постове, които заема. Борисов е предложил трети вариант – да остане да работи за партията в централата без публични и медийни изяви. Затова Цветанов е предпочел да напусне всички постове в партията. Цветанов заяви, че лоша дума за премиера няма да каже, защото през всички тези години са работели заедно и са постигнали много успехи. Цветанов не каза с какво смята да се занимава в бъдеще, но сподели, че временно е „закачил шпайковете на стената“, оставяйки отворен въпроса за бъдещо участие в политиката. Едно е сигурно поне на този етап - оттеглянето на Цветанов няма да доведе до разцепление в ГЕРБ. Самият Цветанов едва ли ще предприеме подобен ход и това бе изтъкнато от редица негови колеги в партията.

Дълги години Цветанов бе дясната ръка на Борисов от времето, когато той бе главен секретар на МВР. След това Цветанов бе и негов зам.-кмет в столицата. Той бе и първият председател на ГЕРБ в периода 2007-2009 г., когато съществуваше законова пречка кметовете да бъдат лидери на партии. Мнозина определяха Цветанов като моторът на ГЕРБ. Със своите организационни качества и енергия Цветанов имаше водеща роля за организационното изграждане на ГЕРБ и превръщането на партията в „машина“ за печелене на избори. В действителност двамата си бяха разпределили ролите – Борисов в изпълнителната власт, а Цветанов в партията, впоследствие и в парламентарната група. Ето защо със сливането на Цветанов от сцената предстоят фундаментални промени в ГЕРБ, които по един или друг начин ще се отразят върху организационния облик на партията.

Борисов заяви, че занапред Изпълнителната комисия на ГЕРБ ще има по-голяма тежест в работата на партията, защото до момента дейността ѝ е била проформа. Той каза още, че повече задачи в бъдеще ще поеме административният секретар – Цветомир Паунов. Борисов заяви, че вече няма да има фигура, която да концентрира толкова много власт в организационен план. Той не предвижда

на мястото на Цветанов да бъде избран нов зам.-председател на партията. Така те ще останат двама – кметовете на София Йорданка Фандъкова и на Бургас Димитър Николов.

Оставката на Цветанов като зам.-председател на ГЕРБ ще бъде гласувана от конгреса на ГЕРБ на 7 юли, както предвижда уставът на партията.

Това, което направи впечатление е отказът на повечето от видните фигури в ГЕРБ да коментират оставката на Цветанов. Коментарите се изразяваха в това да се повторят думите на премиера Борисов, или формулировки от типа „лидерът най-добре познава състоянието на партията и как е най-добре да продължи напред“. Всичко това показва авторитарния характер на ГЕРБ и водещата роля на Борисов. Въпреки че през последните години се налагаше тезата за незаменимата роля на Цветанов в организационно отношение и че силата на ГЕРБ се корени в „тандема Борисов-Цветанов“. По време на кампанията Борисов в едно свое интервю посочи, че неговата цел е да изкара мандата си и след това да даде път на младите в партията.

2.2.2 Други дясноцентристки партии

„Демократична България“ успя да премине избирателната бариера и така ще има един евродепутат в лицето на Радан Кънев. Той превари почти два пъти по брой преференции втория в листата кандидат на „Да, България“ Стефан Тафров. По време на предизборната кампания повечето социологически агенции даваха малки шансове на формацията за влизане в Европейския парламент. Всъщност за това спомогна по-ниската от очакваното избирателна активност и „Демократична България“ преодоля изборния праг с едва 3 500 гласа над необходимия за това минимум. За дясната коалиция гласуваха малко над 118 000 избиратели. Като сравнение, на парламентарните избори през 2017 г. само за „Да, България“ гласуваха 101 000 души, а за ДСБ 86 000. Въпреки това влизането в европарламента трябва да бъде отчетено като своеобразен ус-

пех и важна стъпка за новото обединение да се утвърди в партийната система на страната.

„Демократична България“ получи най-голям вот сред гласувалите зад граница българи – над 6 000 гласа. Резултатите показват, че двете основни формации в нея „Да, България“ и ДСБ са с регионална обособеност, близо 40% от гласовете са в София, където се наредиха като трета политическа сила след ГЕРБ и БСП. За „Демократична България“ гласуват предимно млади, високо образовани и с високи доходи граждани, които са либерално ориентирани и живеят в големите градове на страната.

СДС участва в листата на ГЕРБ, което доведе до спечелването на един мандат в ЕП – този на Александър Йорданов. Това решение обаче превърна „синята партия“ в придатък на ГЕРБ. Преференциалните гласове показаха на практика и реалната подкрепа за СДС – Александър Йорданов получи малко над 13 000 преференции. От СДС все пак отчетоха изборните резултати като успех. Според председателя на СДС Румен Христов, на предстоящите местни избори най-вероятно сътрудничеството с ГЕРБ ще се запази, защото такива били нагласите на структурите на партията по места. Румен Христов не изключи сътрудничество и с „Демократична България“ в някои региони на страната.

2.3 Центристски партии

2.3.1 ДПС

ДПС възвърна мястото си на трета политическа сила, което отстъпи на „Обединени патриоти“ на парламентарните избори през 2017 г. Резултатите от изборите за ЕП дават допълнително самочувствие на партията и засилват претенциите ѝ за участието във властта на централно ниво. На тези избори най-важното за ДПС бе да покаже, че партията е консолидирана и че са преодолели щетите, които им нанесе електорално партията на Лютви Местан ДОСТ на парламентарните избори през 2017 г. За ДПС гласуваха малко над 320 000 избиратели, което бе оценено от ръководство-

то като много добър резултат. ДОСТ получи едва 7 000 гласа, което показва, че пред този проект няма политическо бъдеще.

И на тези избори ДПС концентрира своите усилия в кампания на местно равнище, близо до своите структури, в регионите, които населява нейният традиционен електорат. Две седмици преди вота бе публикувано обръщение от почетния председател на ДПС Ахмед Доган до членовете и симпатизантите на партията. В него Доган се обърна към разсърдените и разочаровани привърженици, като ги помоли за прошка за допуснати грешки в близкото минало. По думите му ДПС е носител на голяма кауза, затова не може да се позволи да бъде разделена и да води борби помежду си. Доган призова за единство и консолидация в името на младите, които искат европейски път на развитие.

Интерес предизвика появата на олигарха Делян Пеевски в края на предизборната кампания. След изборите той се появи и в Народно-то събрание, което доведе по силен журналистически интерес, породен от факта, че не бе присъствал на заседание на парламента от близо две години. Пеевски заяви, че ДПС ще излезе с предложение за намаляване на ДДС върху цената на хляба, книгите и лекарствата. По-късно Йордан Цонев поясни, че в това няма нищо популистко, а е плод на задълбочен анализ. По думите му България се намира на регионален пазар, където съседите - Румъния и Гърция имат подобни диференцирани ставки за ДДС и за да бъде конкурентна на тях България трябва да предприеме същата стъпка.

След изборите ДПС продължи да отстоява тезата за необходимостта от промяна на коалиционната формула на управлението, без това да означава непременно предсрочни парламентарни избори. От ДПС настояват за изготвяне на дългосрочна програма за догонващо развитие на България, около която всички основни партии да се обединят независимо от това кой ще бъде на власт. В основата на тази програма според ДПС трябва да стоят три основни стълба: преодоляване на демографската криза, ускорено развитие

и образование. Това трябва да бъдат и водещите приоритети пред управлението на страната, по които трябва да бъде постигнат пълен консенсус. Според ДПС България е постигала националните си цели, само когато партиите са били обединени. От ДПС дадоха за пример интеграцията на страната в НАТО и ЕС - цели, които са реализирани с усилията на всички водещи партии. Според тях подобен консенсус и сега е възможен, стига партиите да загърбят егоизма и тясно партийните си интереси.

2.3.2 „Воля“

„Воля“ проведе една от най-скъпите и агресивни предизборни кампании. Лидерът на партията Веселин Марешки, който бе и водач на листата на коалиция „Воля-българските родолюбци“, заложи на популистка реторика, като силно афишираше сближаването си с националистическите формации в Европа. Желанието на Марин Льо Пен и Матео Салвини да изградят силна група в Европейския парламент, направи „Воля“ търсен партньор. Това се дължеше не на никакви идеологически причини, а най-вече заради правилото, че за да се сформира група в ЕП е необходимо участието на партии от 7 страни членки. Веселин Марешки взе участие на големия предизборен митинг, организиран от Матео Салвини в Италия – събитие, което бе шумно отразено в предизборните репортажи на „Воля“. Марин Льо Пен, която посети България в навечерието на предизборната кампания, намери място в един от предизборните клипове на партията.

Основан обект на атаки по време на предизборната кампания от страна на „Воля“ бяха „Обединени патриоти“. Целта на Марешки бе да привлече част от техните избиратели, които обаче във входа на кампанията се насочиха към ВМРО. Така въпреки усилията и средствата, които вложи Веселин Марешки, неговата формация получи едва 3,6% от действителните гласове и не успя да прескочи избирателната бариера.

2.4 Националистически партии

2.4.1 „Обединени патриоти“

Коалицията „Обединени патриоти“ се яви разединена на изборите за европейски парламент. ВМРО стартира най-рано своята предизборна кампания, която бе изградена основно върху образа на водача в листата Ангел Джамбазки. По този начин ВМРО успя да консолидира около себе си националистическия вот и да спечели двама евродепутати, докато „Атака“ и „НФСБ“ получиха най-ниските си в исторически план резултати. За всяка една от двете партии гласуваха малко над 20 хил. избиратели.

Валери Симеонов отказа да прави оценка на представянето на партията си. Вместо това той обърна внимание на купуването на гласове, което по думите му са правили всички големи партии. Според Симеонов е непонятно защо няма реакции срещу масовото купуване на ромски гласове от ДПС в района на Северо-западна България, което вече се е превърнало в обичана практика. По думите му полицията не си върши достатъчно добре работата или демонстрира умишлено бездействие.

Волен Сидеров продължи с нападите си срещу ВМРО и след изборите. По думите му ВМРО е получила изцяло клиентелистки и купен вот. Според Сидеров на избори ВМРО досега не са имали повече от 1%, затова и никога не са имали самостоятелна парламентарна група, за разлика от „Атака“. Сидеров направи и една конспиративна хипотеза като замеси САЩ в изборния процес у нас, обвързвайки резултата за ВМРО с ролята на министъра на отбраната Каракачанов при закупуването на американските изтребители. Юлиан Ангелов от ВМРО определи това като безумна теза или просто като завист от страна на Сидеров. Красимир Каракачанов заяви, че Сидеров е прекалил с хулите, лъжите и клеветите по негов адрес, затова той не вижда как занапред ще се гледат в очите. По думите му това поведение е недопустимо между партньори и не може да се продължава така. Каракачанов поиска свикване на коалиционен съвет на „Обединени

патриоти“, за да се реши веднъж завинаги въпросът как трите формации ще продължат за напред. Каракачанов обаче посочи, че дори и да се стигне до раздяла, това няма да засегне подкрепата за правителството, тъй като трите националистически партии имат отделни коалиционни споразумения с ГЕРБ. От НФСБ и „Атака“ на няколко пъти посочиха, че отношенията помежду им няма да се отразят върху стабилността на мнозинството и подкрепата за правителството, което трябва да изкара своя пълен мандат, за да бъдат изпълнени ангажименти пред избирателите.

Зам.-председателят на ВМРО и зам.-председател на парламентарната група на „Обединени патриоти“ Искрен Веселинов заяви, че трусовете в коалицията са толкова силни, че тя много трудно ще оцелее. По думите му коалицията не работи от половин година, а парламентарната група не е свиквана от нейния председател Сидеров от няколко месеца. Според Веселинов има два варианта – групата да се разпадне или ВМРО и НФСБ да продължат заедно.

Валери Симеонов на този етап се дистанцира от споровете между „Атака“ и ВМРО. Той заяви, че тази обстановка на обвинения упреци не е приятна, като препоръча на колегите се да намерят нормален начин за диалог. Според Симеонов в политиката няма място за лични отношения, защото това което ги е събрало са общи идеи и принципи и да изпълнят управленската програма, която са подписали.

След изборите от ВМРО настояха да бъде разгледано коалиционното споразумение между партньорите в управляващото мнозинство. Вицепремиерът и лидер на ВМРО Красимир Каракачанов заяви, че е съвсем нормално в средата на мандата на правителството да се направи преглед на постигнатото и да се набележат мерки, които трябва да се реализират до края на мандата. От ВМРО посочиха, че ще настояват тяхната програма за интеграция на ромите да влезе в дневния ред на Народно събрание.

2.5 Позиции на партиите по външната и европейската политика

Въпреки европейските избори – темите свързани с европейския дневен ред бяха много малко в предизборната кампания.

От ГЕРБ поставиха акцент върху успехите по време на председателството миналата година, темата за Западните Балкани, свършеното от българския еврокомисар Мария Габриел. Партията избягваше темите издигнати от опозицията относно корупцията, забавеното членство в Шенген, продължаването на мониторинга на България във връзка със съдебната система и корупцията.

Опозицията в лицето на БСП и „Демократична България“ обвиниха ГЕРБ, че корупцията е основна причина за това България все още да не е станала член на Шенген, като тези критики се засилиха след посещението в страната на холандския външен министър, за което вече стана дума.

Споровете между България и Северна Македония относно историческото минало доведоха до реакции от страна на политическите партии. Евродепутатът от ГЕРБ Андрей Ковачев реагира остро на провокацията на македонските историци относно личността на Гоце Делчев. По думите му в Северна Македония трябва да спрат опитите да поставят ръка върху българската история, за да се стигне до истинско добросъседство и разбирателство между двата народа. Според Ковачев македонската идентичност е изградена години наред след Втората световна война на основата на антибългаризма. Той даде за пример македонските учебници по история, в които България е описана като най-големия враг на Македония. Това според Ковачев е довело до тежки изкривявания и настроения срещу България, затова е необходимо време, за да бъдат преодолени тези нагласи. От ВМРО също реагираха остро на започналата антибългарска кампания в Северна Македония. От „Атака“ заявиха, че ще внесат искане в Народното събрание да бъде изготвен анекс към Договора

за разбирателство и добросъседство между двете страни, в който да бъдат изяснени историческите въпроси. Ако македонската страна откаже да подпише анекса лидерът на „Атака“ Волен Сидеров“ предложи България да се откаже едностранно от договора.

3. Обществено мнение

Проучване на изследователски център „Тренд“, проведено в средата на юни показва, че ГЕРБ запазва лидерската си позиция в обществените нагласи. Ако се проведат парламентарни избори в този момент за ГЕРБ биха гласували 23,8% от избирателите. БСП остават втори с 18,9%, а ДПС трети с 7,1%. За ВМРО биха гласували – 3,6% от анкетираните избиратели, за „Демократична България“ – 3,3%, Воля – 1,2%, „Атака“ – 1,1%.

Проучването показва и спад в доверието към президента Радев в сравнение с месец май. В средата на юни положително отношение към президента имат 48% от избирателите, отрицателно – 33%. Парламентът се ползва с одобрението на 20% от българските граждани, а 65% са на обратното мнение. 30% одобряват работата на правителството, а 54% не я одобряват.

Проучването показва, че повече от половината избиратели не смятат, че са необходими предсрочни парламентарни избори, а 29% са на противоположно мнение.

4. Основни изводи и прогнози

1. Европейските избори затвърдиха политическото статукво и показаха, че липсва алтернатива, на която избирателите са склонни да гласуват доверие. Компроматната кампания доведе до отлив на избиратели и потвърди тенденцията за нарастваща липса на доверие в политически елит и политическите партии като цяло. Българските политици и на тези избори показаха неспособност, а и липса на желание да дебатира по европейския дневен ред. Вместо това бе поставен фокус върху

злостен вътрешнополитически теми, което още повече отдръпна уморения от „битките на партиите“ избирател.

Скандалите с апартаментите и къщите за гости повдигнаха отново въпроса за корупцията във властта.

2. Въпреки тежките имиджови щети, които получи ГЕРБ вследствие скандалите и последвалите оставки, партията съумя да се мобилизира и да спечели поредните избори. Основна роля за това изигра личното участие на премиера Бойко Борисов в кампанията, отразено широко в близките до властта медии.

Излизането на Цветанов от активната политиката е началото на нов етап в развитието на ГЕРБ. Досега Цветанов бе дясната ръка на Борисов и основната фигура в партийния живот, който със своите безспорни организационни качества имаше водеща роля за електоралната мобилизация на ГЕРБ по време на избори.

Оттук насетне предстои реорганизация в партията, като по-силни функции ще получи Изпълнителната комисия. От друга страна Борисов ще трябва да се ангажира по-тясно с партийните дела - роля, която до този момент бе отстъпил на Цветанов. Въпреки лидерския характер на ГЕРБ и силната централизация на партията, не бива да се изключва възможността вътрешнопартийните промени да се отразят на кондицията на партията по места и това да има негативен ефект за нейното представяне на предстоящите местни избори.

2. БСП загуби поредните избори, въпреки че имаше пред себе си благоприятна политическа ситуация, породена от скандалите, свързани с ГЕРБ. Вместо да излезе консолидирана на тези избори, БСП затъна в тежки вътрешни борби по подреждане на листата, което очаквано се отрази негативно в хода на кампанията. Партията отиде на изборите разединена и заложи на негативна кампания. Това от една страна отблъсна колебаещите се избиратели, а от друга консолидира ГЕРБ.

Водачът на листата Елена Йончева залагаше на едни и същи тези и послания, които повтаря вече близо година. А това показва безидейност и слаба тактическа преценка на ръководството на партията относно кампанията като цяло. Въпреки че Нинова затвърди своите позиции след конгреса и показа, че няма алтернатива на поста председател на Националния съвет на партията, оттеглената оставка ѝ нанесе имиджова щета и в бъдеще това ще ѝ бъде постоянно напомняно от нейните опоненти, както в партията, така и от управляващите. БСП се нуждае от диалог и разбирателство, какъвто обаче на този етап едва ли е възможен. Конфликтите ще продължат и партията ще излезе разединена и на местните избори.

3. ДПС възстанови позицията си на трета политическа сила и преодоля кризата, в която изпадна след разцеплението и появата на ДОСТ. Партията се доближи до обичайните за нея електорални резултати, а това ще засили претенциите ѝ да бъде отново политически балансатор, без който е невъзможно формиране на стабилно мнозинство.

Появата на Делян Пеевски в публичното пространство и връщането му в парламента е факт, който тепърва ще бъде обект на наблюдения и допълнителни анализи. Като цяло това трябва да бъде оценявано като демонстрация на ролята, която той има в партията, а и в политическия и икономически живот на страната. Това обаче по никакъв начин не води до подобряване на имиджа на партията, дори напротив затвърждава реномето ѝ на корпоративна-олигархическа групировка.

4. Конфликтите между лидерите в „Обединени патриоти“ и обидите, които си нанесоха по време на кампанията, изгоряха и последните мостове между тях. Въпреки това едва ли може да се стигне до разпад на управляващото мнозинство, защото това, което обединява все още и трите формации е властта и останването там на всяка цена. Европейските избори промениха разпределението на силите между трите партии. Националистическият вот се консолидира във ВМРО и партията ще

има двама евродепутати при самостоятелно явяване на избори, което е безспорен успех за нея. Другите две партии - „Атака“ и НФСБ на практика изчезнаха от електоралната карта.

5. Резултатът за „Воля“ показва, че партията е на прага на политическото си оцеляване. Това е следствие на опортюнистичната политика, която води нейният лидер Марешки. Опитът му да яхне националистическата и популистка вълна не се увенча с успех. Местните избори вероятно ще затвърдят тенденцията за спад в електоралната подкрепа за „Воля“.

6. „Демократична България“ изпълни програмата минимум да има един евродепутат. Въпреки, че бе премината избирателната бариера заради по-ниската активност и с помощта на гласовете от чужбина, европейските избори отново върнаха на политическата сцена либералната градска десница. Формацията продължава да има силно регионален характер - близо 40% от гласовете получи в София. Вероятно именно столицата и другите по-големи градове на страната, ще бъдат фокус в кампанията на „Демократична България“ на местните избори наесен.

За автора:

Професор, доктор на философските науки, **Георги Карасимеонов** е преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, директор е на Института за политически и правни изследвания. От 1991 до 1998 г. е председател на Българската асоциация за политически науки.

Издател

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:

Хелене Кортлендер | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
<http://www.fes-bulgaria.org>

Заявки:

office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на автора/авторите и не отразяват непременно позицията на Фондация Фридрих Еберт.